

УДК 81'373.47:311.228

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2026.1.26>

Наталія ШУЛЬСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
chulska.natalia@eenu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4703-1798

Ліана НАУМЕНКО

кандидат філологічних наук, доцент,
Державний податковий університет,
naumenko.liana@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9335-1229

Олена КАЛИТА

кандидат педагогічних наук, доцент,
Державний податковий університет,
kalita_op@ukr.net
ORCID: 0009-0006-7921-9006

ТИПОВІ АНОРМАТИВИ ПУБЛІЧНОЇ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ В ЦИФРОВОМУ СВІТІ

У статті здійснено аналіз типових анормативів публічної медіакомунікації в умовах цифровізованого інформаційного простору. Виявлено та систематизовано ключові помилконебезпечні явища на матеріалі сучасного українського телемовлення, а також здійснено аналіз їхніх комунікативних характеристик у контексті змін інформаційної культури. Матеріалом дослідження слугували записи ефірів телемарафону «Єдині новини» та Першого каналу Суспільного за березень 2026 року. У процесі аналізу виявлено, що інтеграція телебачення в цифрове середовище зумовлює не лише розширення каналів комунікації, а й актуалізацію проблеми дотримання базових інформаційних стандартів. Встановлено, що порушення стандарту достовірності часто проявлене у використанні відеоматеріалів з анонімних або ворожих телеграм-каналів без належної перевірки, а також у застосуванні псевдопосилань без конкретизації джерела інформації чи узагальнених формулювань, що не ідентифікують суб'єкта висловлювання. Порушення точності інформації виявляємо в невідповідності між вербальним і візуальним компонентами повідомлення, що ускладнює коректне сприйняття змісту. З'ясовано, що неповнота інформації реалізується через узагальнені або фрагментарні повідомлення, позбавлені необхідного контексту та пояснень, тоді як порушення доступності пов'язане з надмірним використанням спеціалізованої термінології, інішомовних запозичень, аббревіатур, незрозумілих широкій аудиторії. Окрему увагу приділено неологізмам і термінам цифрового середовища, які без належного пояснення знижують рівень комунікативної ефективності новинного контенту. Узагальнено, що анормативи публічної медіакомунікації спричинені впливом швидкості поширення інформації, конкуренції за увагу аудиторії та зростанням ролі емоційно-оцінного компоненту. Їхня систематизація дає змогу окреслити основні ризики цифровізованого медіапростору та визначити перспективи підвищення якості інформаційного мовлення через дотримання стандартів достовірності, точності, повноти та доступності.

Ключові слова: медіакомунікація, цифровий світ, анормативи, телемовлення, інформаційна культура.

Nataliia Shulska, Liana Naumenko, Olena Kalyta. TYPICAL ANORMATIVES OF PUBLIC MEDIA COMMUNICATION IN THE DIGITAL WORLD

The article presents an analysis of typical anormatives of public media communication in the context of a digitalized information environment. The study identifies and systematizes key anormatives based on contemporary Ukrainian television broadcasting and examines their communicative characteristics within the framework of transformations in information culture. The empirical material comprises recordings of the national telethon "United News" and the First Channel of Suspilne for March 2026, analyzed through the lens of media space digitalization. The findings indicate that the integration of television into the digital environment not only expands communication channels but also intensifies the problem of adhering to fundamental information standards. Violations of the reliability standard are shown to manifest in the use of video materials sourced from anonymous or hostile Telegram channels without proper verification, as well as in the employment of pseudo-references lacking clear source attribution or generalized statements that fail to identify the subject of opinion. Violations of informational accuracy are observed in the inconsistency between verbal and visual components of messages, which complicates the adequate interpretation of content. It is established that information incompleteness is realized through generalized or fragmented messages lacking sufficient context and explanation, while violations of accessibility are associated with the excessive use of

specialized terminology, foreign borrowings, and abbreviations that are not easily understood by a broad audience. Special attention is given to neologisms and digital-era terminology which, without proper clarification, reduce the communicative effectiveness of news content. It is concluded that anormatives of public media communication are largely driven by the speed of information dissemination, competition for audience attention, and the growing role of the emotional-evaluative component. Their systematization makes it possible to outline the key risks of the digital media environment and to identify prospects for improving the quality of information broadcasting through adherence to standards of reliability, accuracy, completeness, and accessibility.

Key words: media communication, digital world, anormatives, television broadcasting, information culture.

Постановка проблеми. У сучасних умовах стрімкої цифровізації суспільства публічна медіакомунікація зазнає глибоких трансформацій, що охоплюють як технологічні, так і соціокультурні аспекти. Телемовлення, яке традиційно виконувало роль одного з ключових каналів масової комунікації, у сучасному цифровізованому світі суттєво змінюється. Воно функціонує в умовах жорсткої конкуренції не лише з новими медіа, а й із соціальними платформами та стримінговими сервісами, що активно формують альтернативні моделі споживання контенту. Цифровізація впливає не тільки на технологічні аспекти виробництва й поширення інформації, а й характер взаємодії з аудиторією, яка дедалі частіше обирає персоналізований, інтерактивний і мобільний формат комунікації.

Це зумовлює зміну стандартів подання інформації, стилістики мовлення та принципів взаємодії з аудиторією. Особливої актуальності набуває проблема інформаційної культури телевізійної комунікації, що передбачає дотримання професійних, етичних і мовних норм у процесі створення та поширення медіаконтенту. У цифровому середовищі, де швидкість часто переважає якість, дедалі частіше спостерігаємо відхилення від усталених норм, проявлені в мовленні, структурі повідомлень та змісті інформації. Це впливає не лише на рівень довіри до медіа, а й на формування суспільної думки, мовної культури та інформаційної безпеки. У зв'язку з цим дослідження особливостей публічної медіакомунікації в цифрову епоху, зокрема аналіз типових аномативів сучасного телемовлення, – важливий напрям наукового пошуку. Попри значну кількість дослідницьких студій у сфері масової комунікації, питання дотримання норм інформаційної культури в сучасному телемовленні залишається недостатньо систематизованим. У цифровому медіапросторі спостерігаємо тенденцію до зниження стандартів якості контенту, виражену в поширенні мовних, стилістичних та інформаційних неточностей. До лінгванормативів належать порушення літературних норм, зокрема суржикізація мовлення, калькування, спрощення

синтаксичних конструкцій та зниження рівня мовної культури ведучих і журналістів. Інформаційні помилконебезпечні явища охоплюють маніпулятивність подання матеріалу, фрагментарність інформації, сенсаціоналізацію новин, недотримання стандартів достовірності, балансу думок, повноти і точності висвітлення подій, доступності сприйняття інформації. Проблема ускладнена тим, що цифрове середовище стимулює швидке продукування контенту, а це часто відбувається на шкоду його якості. У таких умовах телемовлення частково втрачає свою функцію еталону інформаційної та мовної культури, натомість адаптується до вимог масової аудиторії та алгоритмів цифрових платформ.

Отже, виникає потреба в комплексному аналізі типових аномативів сучасного телемовлення, визначенні їхніх причин і наслідків, а також у пошуку шляхів підвищення рівня інформаційної культури в умовах цифрової трансформації медіапростору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій парадигмі спостерігаємо дослідницький інтерес до проблем культури мовлення в українській телекомунікації, зокрема щодо дотримання мовних норм і професійних стандартів журналістами. Значна частина праць (Х. Білогораць і А. Нечипір [1]; Л. Мініч і Д. Кучеренко [8]; О. Дубова і О. Мирінець [3]) зосереджена на виявленні типових мовностилістичних, лексичних та орфоепічних помилок у мовленні телеведучих. Дослідники констатують системність таких порушень, що свідчить не лише про індивідуальні недоліки лінгвопідготовки, а й про загальні проблеми редакційного контролю телеканалів. Окремий напрям становлять дослідження культури мовлення тележурналістів (Н. Михайличенко [7]), де наголошено на важливості мовної компетентності як складника професійної майстерності журналіста та чинника формування довіри аудиторії. У цих працях зауважено, що мовлення журналіста виконує не лише інформативну, а й нормативну функцію, впливаючи на мовні практики суспільства. У контексті сучасних трансформацій медіапростору дослідження (О. Денізджі, М. Сокол, О. Царик [2]; Д. Сизонов [12]) розглядають

комунікативну культуру крізь призму цифровізації та медіатизації. Автори акцентують на зміні форматів комунікації, появи нових каналів поширення інформації та зниженні рівня мовного контролю в цифровому середовищі, що актуалізує проблему збереження лінгвостандартів. Питання трансформації медіаспоживання та розвитку медіа в умовах цифрового суспільства (М. Лисинюк, І. Байда [5]; О. Литвиненко [6]) доповнюють загальну картину, демонструючи, що зміни технологічного характеру безпосередньо впливають на стиль, швидкість і якість мовлення. Зокрема, зростає роль оперативності, що іноді призводить до зниження мовної якості контенту. Важливий сегмент сучасних досліджень присвячений аналізу телемарафону «Єдині новини» (І. Куляс [4]; М. Нагорняк [9]; Н. Шульська та ін. [10; 11]), який став ключовим інформаційним продуктом в умовах суспільно-політичних викликів, зумовлених російсько-українською війною. У цих дослідженнях схарактеризовано як позитивні тенденції уніфікації інформаційного простору, так і наявність порушень, що можуть бути інтерпретовані як прояви аномативності в публічній медіакомунікації.

Водночас аналіз джерельної бази свідчить, що, попри значну кількість праць, переважна їх частина зосереджена на описі мовних помилок або загальних змін медіакомунікації, тоді як проблема типових аномативів публічної медіакомунікації в цифровому світі залишається недостатньо розробленою. У наявних дослідженнях лише частково висвітлено інформаційні аномативи (порушення стандартів точності, балансу, достовірності, повноти інформації), які набувають особливої актуальності в умовах цифрового середовища та зростання ролі оперативного мовлення.

Мета статті – виявити та систематизувати типові аномативи публічної медіакомунікації в умовах цифровізованого інформаційного простору на матеріалі сучасного телемовлення, а також проаналізувати їхні мовні, комунікативні й змістові особливості в контексті трансформацій інформаційної культури та впливу цифрових технологій на виробництво і споживання медіаконтенту.

Матеріалом дослідження слугували записи ефірів телемарафону «Єдині новини» та Першого каналу Суспільного за березень 2026 року. Їх розглянуто крізь призму цифровізації сучасного медіапростору та трансформації форматів телемовлення в умовах конвергенції медіа. У статті застосовано методи контент-аналізу, описовий метод, а також

елементи прагмалінгвістичного підходу для інтерпретації комунікативних намірів мовців з урахуванням специфіки цифрового середовища, інтерактивності та мультимедійності сучасної публічної медіакомунікації.

Виклад основного матеріалу. У сучасному цифровізованому медіапросторі публічна комунікація зазнає істотних трансформацій, що зумовлюють не лише зміну форматів подання інформації, а й актуалізацію проблеми дотримання мовних та інформаційних норм. Телемовлення, інтегроване в цифрове середовище, взаємодіє із соціальними платформами й онлайн-сервісами, а також дедалі частіше демонструє відхилення від ustalених стандартів достовірності, точності, повноти, доступності інформації. У таких умовах особливої уваги потребує аналіз інформаційних аномативів як проявів порушення норм публічної медіакомунікації, що виникають під впливом швидкості поширення контенту, конкуренції за увагу аудиторії та зростання ролі емоційно-оцінного компонента повідомлень.

Порушення стандарту достовірності в сучасному телемовленні в умовах цифровізації медіапростору виявлені у використанні відеоматеріалів із анонімних або ворожих телеграм-каналів без належної верифікації їхнього походження та змісту, напр. «*мережею шириться відео*», «*фіксують монітори*», «*моніторингові канали повідомили*», «*монітори повідомили*», «*у місцевих набликах пишуть*», «*один з телеграм-каналів повідомляє таке*» («1+1»). Такі практики суперечать базовим принципам журналістики, оскільки джерело інформації залишається невизначеним, а отже, не може бути перевірене на надійність й автентичність. Особливо показові випадки застосування узагальнених, розмитих псевдопосилань на джерела фактичної інформації, які не забезпечують конкретизації суб'єкта повідомлення, напр. «*відзначають західні ЗМІ*», «*жителі Новоросійська повідомляють*», «*іранські військові заявили*», «*наші джерела в дипломатичних колах відгукуються*» («1+1»); «*посадовці заявляють*», «*твердить місцева влада*», «*командири кажуть*» (ICTV та СТБ), «*за даними ЗМЦ*», «*сторони заявляють*», «*кажуть медики*» («Інтер»). Подібні формулювання створюють ілюзію джерельної обґрунтованості, однак фактично нівелюють відповідальність за точність поданої інформації та унеможливають її незалежну перевірку. У контексті цифрового середовища така практика посилюється швидкістю циркуляції контенту та прагненням

медіа оперативно реагувати на інформаційні приводи, що нерідко відбувається на шкоду достовірності. У результаті формується інформаційний продукт із зниженим рівнем фактологічної надійності, який негативно впливає на інформаційну культуру аудиторії та підриває довіру до медіа як інституції. Поширений прояв порушення достовірності інформації – використання абстрактних псевдопосилань, які не містять жодної конкретизації джерела інформації: *«наразі відомо», «за останніми даними», «за офіційними даними»* («1+1»); *«наразі в місті відомо», «є дані», «за останньою інформацією»* (ICTV та СТБ), *«я вже почув», «надходили повідомлення», «очікують»* («Інтер»). Такі формулювання виконують радше риторичну, ніж інформативну функцію: вони створюють у реципієнта враження актуальності та перевірності повідомлення, однак позбавляють його можливості встановити походження даних й оцінити їхню надійність.

Не менш проблематичні й узагальнені розмиті псевдопосилання на авторство суб'єктивних суджень, які не ідентифікують конкретних носіїв думки: *«експерти вбачають», «військові кажуть», «стверджують військові аналітики», «наголошують наші дипломати», «наголошують у Києві»* («1+1»); *«Вашингтон заявляє», «Київ запевняє», «аналітики кажуть», «представники працевдавців наголошують», «за словами медиків», «бійці кажуть», «ворог каже»* (ICTV та СТБ), *«американські військові кажуть», «експерти кажуть»* («Інтер»); *«наголошують американські сенатори і конгресмени, експерти та аналітики», «у Пентагоні кажуть», «європейські дипломати називають», «впевнені у ЄС», «у ЄС запевняють», «демократи кажуть», «зазначають експерти»* («Ми – Україна»). У таких випадках відбувається підміна персоналізованої експертної позиції абстрактною колективною інстанцією, що унеможливує перевірку компетентності джерела та знижує рівень аргументованості висловлювання.

Порушення інформаційної точності в умовах цифровізації медіапростору виявляємо в невідповідному поєднанні візуального та вербального компонентів повідомлення. У цифровому середовищі, де візуальний контент відіграє домінуючу роль і часто сприймається як доказовий, така підміна створює хибний ефект конкретизації та документальності. Глядач інтерпретує зображення як ілюстрацію саме тих подій, про які йдеться в сюжеті, що призводить до викривлення змісту повідомлення. Напри-

клад, в ефірах на телеканалах «1+1», «Інтер» фронтові зведення та інші бойові й оглядові сюжети ілюстрували випадковими або архівними відеоматеріалами, які не відповідали змісту поданої інформації. Подібна практика зумовлена, з одного боку, високою швидкістю виробництва новинного контенту та потребою постійного візуального супроводу, а з іншого – доступністю великих цифрових архівів відеоматеріалів. Наприклад, на телеканалі «Інтер» порушення точності інформації вбачаємо в ілюстрації розмов із гостями випадковим відео. Інший приклад – подання даних Генштабу зранку 3 березня як інформації за цілу добу, хоча вони стосувалися лише попереднього вечора. Відсутність точності інформації фіксуємо і в некоректному повідомленні про ворожий «Ланцет», який нібито *«в центрі Києва вибухає»*, тоді як насправді він був збитий, а на Майдан впали лише його уламки. У сюжеті телеканалу «Ми – Україна» під час повідомлення про зустріч Зеленського з королем Чарльзом демонстрували відео зустрічі Зеленського в аеропорту, яке не відповідало змісту повідомлення.

У контексті цифровізації порушення повноти інформації в телемовленні часто проявлене через узагальнені або неповні повідомлення, які не забезпечують достатньої конкретики та пояснювального контексту для глядачів. Наприклад, в ефірі телеканалу «Інтер» ведучий зовсім не позначив локацію воєнного кореспондента в підводці до його прямого увімкнення, залишаючи аудиторію без необхідного контексту. Бачимо, що цифровізація підсилює цю тенденцію, оскільки швидкість виробництва контенту та інтеграція телемовлення з онлайн-платформами стимулюють скорочення пояснень, а це зменшує інформативну повноту й ускладнює усвідомлене сприйняття повідомлень слухачами.

В умовах цифровізації українське телемовлення репрезентує специфіку доступності інформаційного подання через поєднання традиційних мовних засобів із новими форматами комунікації, однак використання малозрозумілої лексики, складної термінології, абрєвіатур та іншомовних запозичень, поширених у цифровому середовищі, нерідко ускладнює процес сприйняття. Такі відхилення від мовної норми посилюються в ситуаціях, коли журналісти апелюють до спеціалізованих понять без належного пояснювального супроводу, орієнтуючись на швидкість подання інформації та припускаючи попередню обізнаність слухачької

авдиторії, сформовану під впливом цифрових медіа. Наприклад, в ефірах фіксуємо вживання лексем, незрозумілих частині слухачів: «*на гаслах ізоляціонізму*» («1+1»), «*успішними кейсами*», «*ідеться про хевішоти, такими гексакоптерами*», «*топ уражених цілей*», «*місцевих інфлюенсерів*», «*збільшили кілзону*» (ICTV та СТБ), «*ефектне фаєршоу*», «*міжнародний трек*» («Ми – Україна»); «*вимикаючи транспондери*», «*відбулася диверсифікація*» (Перший канал Суспільного).

Негативний вплив на сприйняття інформації чинять неологізми та терміни, тому їхнє використання в новинному мовленні слід обмежувати або супроводжувати поясненням задля забезпечення комунікативної доступності, пор. «*військовий таймлайн*» («Інтер»); «*відкрили їх завдяки фронтлоудингу*» («1+1»).

Порушення стандарту доступності на телеканалі «Ми – Україна» засвідчено в демонстрації неадаптованих мап із сторінки Генштабу у фейсбуці, що ускладнювало сприйняття інформації, а в сюжетах Першого каналу Суспільного – через демонстрацію скриншотів спільної заяви лідерів Великої Британії, Німеччини та Франції англійською мовою, матеріалів зі сторінки Кличка в телеграмі та неадаптованої до телепоказу інфографіки зі сторінки КМІС. В ефірі телеканалу «1+1» показували скриншот із дрібним англійськомовним текстом із сайту Національного паролімпійського комітету, що ускладнювало його сприйняття. Стандарт доступності було порушено через надто дрібний шрифт титрів, що робило їх важкими для сприйняття глядачами.

До інформаційних помилконебезпечних явищ відносимо фрази або титри з незрозумілими аббревіатурами, наприклад: «*оператор БПЛА РУБПАК...*», «*начальник штабу ДАР ОАБР...*», «*дронами та НРК*», «*МЕА вивільнить...*» (Перший канал Суспільного), «*сотні кілограм БК*» (ICTV та СТБ), «*мова про ракети РАС-2*» («1+1»). Такі скорочення без належного пояснення ускладнюють сприйняття інформації широ-

кою аудиторією та знижують рівень її доступності. Унаслідок цього виникає комунікативний бар'єр, що може призводити до часткового або неправильного тлумачення змісту повідомлення.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що цифровізація медіапростору істотно трансформує практики публічної медіакомунікації, зумовлюючи як розширення комунікативних можливостей, так і загострення проблеми дотримання базових інформаційних стандартів. Інтеграція телемовлення в цифрове середовище сприяє зростанню швидкості поширення контенту та конкуренції за увагу аудиторії, що провокує появу помилконебезпечних явищ. Систематизація емпіричного матеріалу дала змогу виокремити ключові групи аномативів, пов'язаних із порушенням достовірності, точності, повноти та доступності інформації. Зокрема, зафіксовано тенденцію до використання неперевіраних джерел і псевдопосилань, невідповідності між вербальними й візуальними компонентами повідомлень, фрагментарності подання інформації та ускладнення її сприйняття через надмірну термінологізацію і використання елементів цифрового дискурсу без належного пояснення. Доведено, що зазначені помилки мають комплексний характер і зумовлені не лише технологічними чинниками, а й змінами інформаційної культури, зокрема зростанням ролі емоційно-оцінних елементів у новинному контенті. Це негативно впливає на рівень довіри до медіа та якість суспільного інформування.

Отже, підвищення ефективності публічної медіакомунікації в цифровому середовищі потребує послідовного дотримання професійних стандартів, критичного ставлення до джерел інформації, а також адаптації мовних і комунікативних стратегій до потреб широкої глядацької аудиторії. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні практичних рекомендацій щодо мінімізації аномативів та вдосконалення стандартів медійного мовлення в умовах цифрової трансформації.

Література:

1. Білограць Х., Нечипір А. Мовностилістичні помилки ведучих українських телеканалів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки.* 2019. Вип. 3. № 910. С. 129–135.
2. Денізджі О., Сокол М., Царик О. Комунікативна культура в мовах цифровізації та медіатизації. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Філологія.* 2023. Вип. 2(7). С. 25–33.
3. Дубова О. А., Мирінець О. А. Орфоепічні помилки в українському мовленні ведучих миколаївських телеканалів. *Гуманітарний вісник НУК.* Миколаїв : Іліон, 2022. Вип. 14. С. 6–8.

4. Куляс І. Моніторинг телемарафону «Єдині новини» за 2022–2026 рр. Детектор медіа : сайт. URL : <https://detector.media/authors/274/> (дата звернення: 10.02.2026).
5. Лисинюк М. В., Байда І. В. Трансформація культури медіаспоживання в умовах цифровізації суспільства. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2024. № 2. С. 14–19.
6. Литвиненко О. Проблеми цифрової трансформації українських корпоративних медіа. *Інтегровані комунікації*. 2024. Вип. 2 (18). С. 94–99.
7. Михайличенко Н. Культура мовлення тележурналістів каналу «UA: Перший» (на прикладі інформаційної програми «Новини»). *Теле- та радіожурналістика*. 2019. Вип. 18. С. 270–275.
8. Мініч Л. С., Кучеренко Д. Ю. Порушення лексичних норм на українських телеканалах як одна з проблем якісного ефірного мовлення. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 20. С. 211–216.
9. Нагорняк М. До питання про порушення стандартів новинного мовлення у телемарафоні «Єдині новини». *Scientific Notes of Institute of Journalism*. 2024. Т. 1 (84). С. 72–82.
10. Шульська Н. М., Науменко Л. М., Калита О. П. Особливості медіамовлення телемарафону «Єдині новини». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75). № 1. Ч. 1. С. 96–102.
11. Shulska N., Kostusiak N., Bukina N., Kyryliuk O., Zinchuk R., Afanasieva O., Levchenko T., SadvnychyV., Baranova S., Medvid O. Peculiarities of “Unified News” Television Broadcasting: (Non) Adherence to Professional Standards, Language and Ethical Norms. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2024. Vol. 14, Issue 1, Spec. Issue XL. P. 82–88.
12. Syzonov D. Медійна комунікація в умовах Digital Age. *Psycholinguistics in a Modern World*. 2021. Vol. 16. P. 269–273.

Дата першого надходження статті до видання: 28.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026